

OKUL MÜDÜRLERİNİN LİDERLİK DAVRANIŞLARI ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN TEMATİK İÇERİK ANALİZİ

Davut Ark
Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı,
e-mail: davutark@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1390-1516

Uğur Bilir
Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı,
e-mail: ugurbilir86@hotmail.com,
ORCID: 0000-0002-5956-8368

Mehmet Pektaş
Okul Müdürü, Milli Eğitim
Bakanlığı,
e-mail:
mehmetpektas@hotmail.com
ORCID: 0009-0009-4281-6116

DOI : 10.47358/sentez.2023.41
Makale Türü : Araştırma
Gönderim Tarihi: 08.10.2023
Revizyon Tarihi: 29.10.2023
Kabul Tarihi: 11.11.2023

Bu makaleye atıfta bulunmak için:
Ark, D., Bilir, U. ve Pektaş, M.
(2023). Okul Müdürlerinin Liderlik
Davranışları Üzerine Yapılmış
Çalışmaların Tematik İçerik
Analizi. ETÜ Sentez İktisadi ve İdari
Bilimler Dergisi. Sayı: 12, 19-40.

Öz: Bu araştırmada, 2011-2021 yılları arasında Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş olan çalışmaların tematik içerik analizi yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma için belirlenen temalar doğrultusunda okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yayımlanan çalışmalar incelenmiş ve çeşitli değişkenler açısından bir analiz ortaya konulmuştur. Araştırmaya 2011-2021 yılları arasında yayımlanan toplam 50 çalışma dahil edilmiştir. Çalışmada tematik içerik analizi yapabilmek için çalışmaların sınıflandırılarak analiz edilmesine imkan sağlayan bir matris kullanılmıştır. Araştırmada, Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan araştırmaların yıllara göre giderek artan bir eğilim gösterdiği, liderlik türü olarak en çok öğretimsel liderlik konusunda çalışıldığı, yazılan makalelerin en fazla Eğitim ve Bilim dergisinde yayınlandığı, incelenen araştırmaların yazar sayılarına bakıldığında, çalışmaların büyük kısmının iki yazarlı olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır. Yapılacak ileri çalışmalarda, yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının incelenebileceği ve 2011 yılı öncesi ve 2022 yılı ve sonrasında yazılan makalelerinin araştırma kapsamına alınabileceği ve ulusal ve uluslararası dergilerin de incelenebileceği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Davranış, liderlik, tematik içerik analizi

Jel Kodları: I21, I29

LEADERSHIP BEHAVIOURS OF SCHOOL PRINCIPALS THEMATIC CONTENT OF THE STUDIES ON ANALYSIS

Davut Ark
Teacher, Minister of National
Education,
e-mail: davutark@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1390-1516

Uğur Bilir
Teacher, Minister of National
Education,
e-mail: ugurbilir86@hotmail.com,
ORCID: 0000-0002-5956-8368

Mehmet Pektaş
School Manager, Minister of
National Education,
e-mail:
mehmetpektas@hotmail.com
ORCID: 0009-0009-4281-6116

DOI :10.47358/sentez.2023.41
Article Type : Research
Application Date: 10.08.2023
Revision Date: 10.29.2023
Admission Date:11.11.2023

To cite this article:
Ark, D., Bilir, U. and Pektaş, M.
(2023). Leadership Behaviours of
School Principals Thematic
Content of The Studies on
Analysis. ETU Synthesis Journal of
Economic and Administrative
Sciences. Issue: 12, 19-40.

This article was checked by

Abstract: In this study, it is aimed to examine the studies conducted on the leadership behaviours of school principals in Turkey between 2011-2021 by thematic content analysis method. In line with the themes determined for the research, the studies published on the leadership behaviours of school principals were examined and an analysis was made in terms of various variables. A total of 50 studies published between 2011-2021 were included in the study. In order to carry out thematic content analysis in the study, a matrix that allows the studies to be classified and analysed was used. In the study, it was found that the researches on the leadership behaviours of school principals in Turkey showed an increasing trend over the years, the most common type of leadership was instructional leadership, most of the articles were published in the journal Education and Science, and most of the studies had two authors when the number of authors was examined. In further studies, it is suggested that master's and doctoral thesis studies can be examined and articles written before 2011 and after 2022 can be included in the scope of the research and national and international journals can also be examined.

Keywords: Behaviour, leadership, thematic content analysis

Jel Classification: I21, I29

GİRİŞ

Kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda meydana gelen gelişme ve değişimler, günümüz eğitim kurumlarının konumlarını geçmişe kıyasla daha karmaşık bir hale getirmiştir. Bu yenilikler, hem eğitim kurumlarının iç işleyişini etkileyerek yeni okul düzenlerinin oluşturulmasına güncellik kazandırırken, hem de bu okulları yönetecek olan kurum lider özelliklerinin revize edilmesini de zorunlu bir hale getirmiştir (Gümüşeli, 2001). Günümüzde okul müdürlerinin, yöneticilik özellikleri ile beraberinde çalışanlarına ve kuruma fayda sağlayacak bazı temel nitelikleri taşımaları istenmektedir. Bu temel özelliklerden biri de liderliktir (Aksoyalp, 2010; Özgenel & Aktaş, 2020). Okul yöneticilerinin etkili birer eğitim lideri olabilmeleri için, motivasyon, görev dağılımı ile hayat dengesini kurma, yetişkin öğrenmesini destekleme, hayat boyu öğrenme, araştırma, sorgulama ve takım çalışma kültürü oluşturma gibi alanlarda yeterli olmaları gerekmektedir (Gökçe, 2004).

Aynı çalışma ortamlarını paylaşan çalışanlar, işlerin düzenli yürüyebilmesi için başka biri tarafından yönlendirilme ve motive edilme ihtiyacı hissederler. Bu durumda çalışanlarını güdüleyen, rehberlik yeteneği gelişmiş, kitleleri etkileyen, teknoloji okuryazarı olan, geniş vizyonlu ve güvenilir bir kişinin yani liderin varlığına gereksinim duyarlar (Güven Sarı, 2022). Liderlik, tarih boyunca üzerinde en çok kafa yorulan, çalışma yapılan, önem verilen ve dolayısıyla da anlaşılmaya çalışılan konuların başında yer almıştır. Liderliğin bu kadar gözde olmasının nedeninin, liderliğe duyulan ihtiyacın günümüze kadar artarak devam etmesi olduğu düşünülebilir (Gürer, 2019). Sorensen & Epps (1996) lideri, “güçlü, dinamik kişiliğe sahip, çevresini, hitap ettiği topluluğu etkisi altına alan, yönetip rehberlik eden, kendi isteklerini takipçilerine zorlama olmadan yaptırabilen, aynı zamanda onlara örnek teşkil eden kişi” olarak tanımlamıştır. Çift ‘e (2015) göre lider, mensubu olduğu topluluğa fayda sağlayan, değişimi yönetmek için sorumluluk alan, zeka ve bilgisini aldığı uygulamalara aktaran kişidir. Ferrell & Fraedrich’e (1994) göre liderlik, bireylerin, bir kuruluşun üyelerini, takipçilerini veya diğer kitle üyelerini etkileme ve yönlendirme kabiliyetidir. Gürer (2019) ise liderliği, çevremizde yer alan bütün teşkilat yapılarında gözlemleyebileceğimiz, resmi gücünü grup faaliyetlerini düzenleme ve amaçlara ulaşma gayretinden alan, grubu amaca yönelik olarak etkileme ve motive etme süreci olarak tanımlamıştır.

İlgili ulusal alan yazın incelendiğinde okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmalarda okul müdürlerinin kültürel liderlik davranışları (Çek, 2011; Maya, 2017), öğretim liderliği davranışları (Aksoy & Işık, 2008; Aydoğan, 2018; Ayık & Şayir, 2014; Gümüşeli, 1996; İnandı & Özkan, 2006; Keleş, Atay & Karanfil, 2020; Kış, 2013; Tanrıöğen, 2000), teknolojik liderlikleri (Eren & Kurt, 2011; Şişman Eren, 2011; Turan, 2020), öğrenen liderlik davranışları (Barut, 2013; Dağlı, 2010; Özdemir, Karadağ & Kılınç, 2013), dağıtılmış liderlik davranışları (Baloğlu, 2016; Ereş & Akyürek, 2016), etkili liderlik davranışları (Cerit & Yıldırım, 2017; Gündüz & Balyer, 2012), liderlik davranışları ile okul iklimi arasındaki ilişki (Bakkal & Radmard, 2020; Bozdoğan & Sağnak, 2011; Şentürk & Sağnak, 2012), etik liderlik davranışları (Bahçeci, 2014; Gülcan, Kılınç & Çepni, 2012; Madenoğlu, Uysal, Sarıer, & Banoğlu, 2014), hizmetkar liderlik davranışları (Çoban, 2019; Ekinci,

2015; Göçen & Kaya, 2019; İçinak, 2018; Ünal, 2020), liderlik stilleri (Akan & Sezer, 2014; Cemaloğlu & Kılınc, 2012; Korkmaz, 2008; Özgenel & Aktaş, 2020), paternalist liderlik davranışları (Dağlı & Ağalday, 2018; Saylık & Aydın, 2020), toksik liderlik davranışları (Bahadır, 2020; Çetinkaya, 2017; Demirtaş & Küçük, 2019; Küçük, 2020) ve okul müdürlerinin yıkıcı liderlik davranışları (Aritman, 2019; Özgenel & Canuyulası, 2021) incelenmiştir.

Tematik içerik analizine yönelik olarak yapılan çalışmalar; araştırma eğilimlerini ortaya koyması, güncel çalışmalardaki verilerin düzenlenmesini ve derinlemesine betimlenmesini sağlaması, verilerin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasını sağlaması, araştırmalar arasındaki benzerlik ile farklılıkları açığa çıkarması bakımından bilginin yaygınlaştırılmasına ve gelecek araştırmaların şekillendirilmesine önemli katkılar sağlayabilmektedir (Çalık ve Sözbilir, 2014; Braun & Clarke, 2019). Dolayısıyla, Türkiye’de okul yöneticilerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan araştırmaların tematik içerik analiz yöntemiyle incelenmesinin alanyazına ciddi katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Araştırmada Türkiye’deki okul müdürlerinin liderlik davranışları hakkında yapılan araştırmaların farklı bir tutum ile değerlendirilmesi, çalışmaların güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya çıkarılmasına çalışılacaktır. Ayrıca, bu çalışmanın liderlik davranışları ile ilgili çalışacak olan araştırmacılara yol gösterecek bir kaynak olması bakımından da önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, 2011-2021 yılları arasında Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş olan çalışmaların tematik içerik analizi yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Bu tematik içerik analizi çalışması, okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmalarda ne tür eksikliklerin olduğunun saptanmasına ve çalışmaların güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya koyulmasına ışık tutacaktır. Bu anlamda bu çalışma, liderlik konusunda gerçekleştirilen çalışmaların incelenerek bu çalışmaların hangi genel özelliklerde olduğu, hangi konularda ne amaçla ve hangi gerekçeler ile yazıldığı, hangi yöntemlerin ele alındığı ve ne tür sonuç ve öneriler bulunduğunu ortaya koyan özgün bir çalışmadır. Çalışmanın sonuçlarının alanyazına ve liderlik konusunda çalışma yapan araştırmacılara ciddi katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında eğitim alanında “okul müdürleri ve liderlik davranışı” kavramlarını temel alan çalışmaların incelenmesi şu alt problemler dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir:

1. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların genel özellikleri nasıldır?

2. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili analize konu olan çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?

3. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili analize konu olan çalışmaların yazar sayısına göre dağılımı nasıldır?

4. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların gerekçeleri nasıldır?

5. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların amaçları nasıldır?

6. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların yöntemlere göre dağılımı nasıldır?

7. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili analize konu olan çalışmaların örneklem (çalışma grubu) özelliklerine ve örneklem sayısına göre dağılımı nasıldır?

8. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili analize konu olan çalışmaların veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?

9. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların konulara göre dağılımı nasıldır?

10. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların sonuçları nasıldır?

11. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların önerileri nasıldır?

Araştırmanın Modeli

Ülkemizdeki okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların incelendiği bu çalışmada; içerik analizi türlerinden tematik içerik analizi (meta-sentez) yöntemi kullanılmıştır. Meta-sentez, aynı konu üzerine yapılan araştırmaların taranarak veri örüntüleri veya belirli kategoriler oluşturulması yoluyla eleştirel biçimde ele alınarak ayrıştırılması ve yorumlanmasıdır (Çalık, Ünal, Coştu & Karataş, 2008; Çalık & Sözbilir, 2014). Meta sentez, verilerdeki benzerlik ve tekrarları belirleme, çözümlenme ve raporlama için kullanılan bir metot olup, oluşan veri setinin en küçük parçalar halinde tertiplenmesini ve derinlemesine tanımlanmasını sağlar (Braun & Clarke, 2019). Bu çalışmada da okul müdürlerinin liderlik davranışlarına özgü yapılan çalışmaların incelenmesi ve örneklem gruplarının bu konudaki meyillerinin tespit edilmesi amaçlandığından tematik içerik analizi yönteminin kullanılması kararlaştırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmamızda, Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmalara ulaşmak amacıyla, ilk önce ülkemizde yayınlanan ve 2011-2021 yılları arasında yazılan makaleler tespit edilmiştir. Bu kapsamda; ULAKBİM veri tabanı ve Academia veri tabanları taranmış olup, ardından Google Scholar veri tabanı ilgili anahtar kelimelerle taranmıştır. Bu amaçla “Eğitim ve Bilim”, “Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi”, “Milli Eğitim Dergisi”, “Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi”, “Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi” ve “İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi” isimli dergilerde 2011-2021 yılları arasında yayına sunulmuş olan 50 makale incelenmiştir. Bu dergilerin araştırma kapsamına alınma sebebi

çalışmaların açık erişimli olması, ücretsiz bir şekilde yayın yapan dergiler olması ve “okul müdürlerinin liderlik davranışları” ile ilgili gerçekleştirilen yayınların yoğunlukla bu dergilerde yayınlanmış olmasıdır. Bulguların işlenmesi aşamasında öncelikle belirlenen dergilerdeki çalışma konusu içeren makaleler yıllara ve değişkenlere göre dijital ortamda dosyalara kaydedilmiştir. Daha sonra tüm makaleler, değişkenler ve araştırma soruları temel alınarak Microsoft Excel formatında tablo haline getirilmiştir.

Çalışma, Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmalar ile ilgili yayınlanan çalışmaların detaylı bir meta sentezini içermektedir. Araştırma kapsamına seçilen çalışmaların analiz edilmesi ve bu çalışmaların içeriğini sunan temel yapı ve genel yönelimlerine bakılarak bulguların özetlenebilmesi için Çalık, Ayas ve Ebenezer (2005) ve Ünal, Çalık, Ayas ve Coll (2006) tarafından geliştirilen ve çalışmaların sınıflandırılarak incelenmesine olanak sağlayan bir matris kullanılmıştır. Bu matrise ayrıca bazı kısımlar eklenerek yeni güncel bir matris oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan matris, çalışmaları sınıflandırırken aşağıdaki kategorilerin incelenmesi gerektiği ilkesine dayanır. Bu kategoriler; “araştırmaların genel özellikleri”, “araştırmaların gerekçeleri”, “araştırmaların amaçları”, “araştırmaların yöntemleri”, “araştırmaların konuları”, “araştırmaların sonuçları” ve “araştırmaların önerileri” şeklindedir. Bu matris kullanılarak yapılan tematik içerik analiz çalışmaları ile araştırılacak konu ile ilgili genel bir tutum ve yönelim belirlenerek çalışmaların ortak ve farklı yönleri ortaya çıkarılmış olacaktır. Böylelikle yapılan araştırmanın genel bir analizi yapılarak yorumlamak daha kolay hale gelecektir (Çalık, vd., 2005).

Geçerlik ve Güvenirlilik

Çalışmada araştırmaya dâhil edilecek çalışmalar veri kaybına sebep olmamak için titizlikle incelenmiştir. Çalışmada içerik analizi yapılırken kullanılan temalar analizde kullanılan matris özellikleri göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Temalar belirlenirken çalışmalar bir bir ele alınmış olup, bir çalışmanın kategori, kod ve tema analizi bitmeden diğer çalışmalara geçilmemiştir. Tüm çalışmaların kodlama işlemleri yapıldıktan sonra iki araştırmacı tarafından tek tek çalışılmış ve benzer olarak belirlenen temalarda görüş birliği oluşmuştur. Tüm çalışmaların kodlama işlemi iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmış ve benzer olarak belirlenen temalarda görüş birliğine varılmıştır. Tüm iş ve işlemler bittikten sonra ham veriler ve kod ve temalar bir öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Öğretim üyesinin belirlenen tema ve kodların doğruluğu ile ilgili görüşü alınarak içerik analizine son şekli verilmiş, böylece araştırmanın geçerlik ve güvenirlilik kontrolleri tamamlanmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş olan ve ulaşılabilen tüm çalışmalar yer almaktadır.

Türkiye’de Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları Üzerine Yürütülmüş Çalışmaların Genel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışmamızın bu bölümünde "Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların genel özellikleri nasıldır?" sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Analize Konu Olan Makalelerin Yayımlandığı Dergilere Göre Dağılımı

Yayın türü	Dergi adı	f	%
MAKALE	“Eğitim ve Bilim”	14	28
	“Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi”	10	20
	“Milli Eğitim Dergisi”	6	12
	“Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi”	8	16
	“Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi”	3	6
	“İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi”	9	18
Toplam		50	100

Tablo 1’de içerik analizine tabi tutulan çalışmaların yayımlandığı dergilere göre dağılımına yer verilmiştir. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların tamamı makale olarak yayımlanmıştır. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yazılan makaleler % 28 sıklıkla “Eğitim ve Bilim” dergisinde yayınlanmıştır. Diğer makaleler ise % 20 sıklıkla “Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi”, % 12 sıklıkla “Milli Eğitim Dergisi”, % 16 sıklıkla “Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi”, % 6 sıklıkla “Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi” ve % 18 sıklıkla “İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi” dergilerinde yayınlanmıştır. Yayımlanan makale sayılarına bakıldığında okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan araştırmaların en fazla yer aldığı dergi Eğitim ve Bilim Dergisi olup, en az yayın yapılan derginin Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi olduğu görülmüştür. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili analize konu olan çalışmaların yıllara göre dağılımı Tablo 2’de yer almaktadır.

Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; çalışmaların 2011 yılından başlanarak bir süre devam ettiği 2018 yılında bu konuda herhangi bir çalışma gerçekleştirilmediği göze çarpmaktadır. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili 2011 yılından bu yana en fazla yayın % 18 sıklıkla 2019 yılında ve yine % 18 sıklıkla 2021 yılında, en az yayın ise % 4 sıklıkla 2017 yılında yapılmıştır. İçerik analizine tabi tutulan çalışmaların yazar sayılarına ait bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 2. Analize Konu Olan Makalelerin Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

DERGİ		
Yayın yılı	f	%
2011	4	8
2012	5	10
2013	4	8
2014	4	8
2015	3	6
2016	7	14
2017	2	4
2018	-	-
2019	8	18
2020	4	8
2021	9	18
Toplam	50	100

Tablo 3. Analize Konu Olan Makalelerin Yazar Sayısına Göre Dağılımı

DERGİ		
Yazar Sayısı	f	%
1	8	16
2	30	60
3	9	18
4	3	6
Toplam	50	100

Tablo 3'te görüldüğü üzere; incelenen çalışmaların % 60'ı iki yazarlı iken, % 18'i üç yazarlı, % 16'sı bir yazarlı ve % 6'sı ise dört yazarlı olarak yazılmıştır.

Türkiye'de Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları Üzerine Yürütülmüş Çalışmaların Gerekçelerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında "Türkiye'de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların gerekçeleri nasıldır?" sorusuna ait bulgular gösterilmiştir. Tablo 4'te,

Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş analize konu olan makalelerin gerekçelerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 4. Analize Konu Olan Makalelerin Gerekçelerine Göre Dağılımı

Kategori	Kod	f	%	Toplam f	Toplam %
Literatürdeki boşluk	İlk kez böyle bir çalışma yapılmış olması	9	18	18	36
	Çok az/sınırlı çalışma olması	7	14		
	Yeterli kaynak yok	2	4		
Alana katkı	Alana katkı sağlaması	13	26	32	64
	Örnek teşkil edecek olması	9	18		
	Farklı bir bakış açısı oluşturması	3	6		
	Yeni bir envanter/ölçek/model oluşturma	7	14		
Toplam		50	100	50	100

Çalışmadan ulaşılan veriler çözümlendiğinde araştırmaların gerekçeleri; literatürdeki boşluk (% 36) ve alana katkı (% 64) kategorileri altında toplanmıştır. Araştırmalarda % 18 sıklıkla ilk kez böyle bir çalışma yapılmış olması, % 14 sıklıkta çok az/kısıtlı çalışma olduğu, % 4 sıklıkla yeterli araştırma/kaynak olmadığı, % 26 sıklıkla alana katkı sağlaması, % 18 sıklıkla alana örnek teşkil edecek olması, % 6 sıklıkla farklı bir bakış açısı getirdiği ve % 14 sıklıkla yeni bir envanter/model/ölçek oluşturmak için çalışmaların yapıldığı görülmüştür.

Türkiye’de Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları Üzerine Yürütülmüş Çalışmaların Amaçlarına İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında; “Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların amaçları nasıldır?” sorusuna ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 5. Analize Konu Olan Makalelerin Amaçlarına Göre Dağılımı

Tema	Kategori	Toplam f	Toplam %
Amaç	Durum/Seviye Belirleme	43	86
	Envanter/Ölçek/Model Geliştirme	7	14
	Toplam	50	100

Tablo 5’de Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmalar gerçekleştirilme amaçlarına göre listelenmiştir. Amaç teması altında iki farklı kategori oluşturulmuştur. Elde edilen verilere göre çalışmalar % 86 sıklıkla durum/seviye belirleme, % 14 sıklıkla envanter/ölçek/model geliştirme amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları Üzerine Yürütülmüş Çalışmaların Yöntemlerine (araştırma yaklaşımı, örneklem/çalışma grupları ve veri toplama araçları) Ait Bulgular

Çalışmanın bu kısmında “Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili ortaya koyulan çalışmaların yöntemleri (araştırma deseni, örneklem/çalışma grupları ve veri toplama araçları) nasıldır?” sorusuna ait veriler ortaya koyulmuştur.

Tablo 6. Analize Konu Olan Makalelerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

DERGİ		
Yöntem	f	%
İlişkisel tarama	31	62
Nitel	5	10
Nicel	3	6
Yarı deneysel	1	2
Nedensel karşılaştırma	4	8
Karma	3	6
Betimsel tarama	2	4
Alanyazın tarama	1	2
Toplam	50	100

Tablo 6’da Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmaların yöntemlerine ait veriler yer almaktadır. Ulaşılan makalelerde % 62 sıklıkla ilişkisel tarama, % 10 sıklıkla nitel, % 6 sıklıkla nicel, % 2 sıklıkla yarı deneysel, % 8 sıklıkla nedensel karşılaştırma, % 6 sıklıkla karma, % 4 sıklıkla betimsel tarama ve % 2 sıklıkla alanyazın tarama modeli tercih edilmiştir. Tablo 7’de Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmaların örneklem/çalışma grubu özellikleri açıklanmıştır.

Tablo 7. Analize Konu Olan Makalelerin Örneklem-Çalışma Grubu Özelliklerine Göre Dağılımı

DERGİ		
Örneklem -Çalışma Grubu/ Özellikleri	f	%
Okul yöneticisi	8	15,68
Öğretmen	35	68,62
Okul yöneticisi ve öğretmen	6	11,76
Öğrenci	1	1,97
Güvenlik görevlisi (asker)	1	1,97
Toplam	51	100

Tablo 7 incelendiğinde; Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmaların % 68,62 sıklıkla öğretmen, % 15,68 sıklıkla okul yöneticisi, % 6 sıklıkla okul yöneticisi ve öğretmen, % 1 sıklıkla öğrenci ve yine % 1 sıklıkla güvenlik görevlisi ile gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Tablo 8’ de Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan araştırmaların örneklem sayıları ortaya koyulmuştur.

Tablo 8. Analize Konu Olan Makalelerin Örneklem-Çalışma Grubu Sayılarına Göre Dağılımı

DERGİ		
Örneklem- Çalışma Grubu Sayısı	f	%
0-100	5	10
101-200	2	4
201-300	12	24
301-400	6	12
401-500	11	22
501-700	5	10
701-1000	5	10
1001 ve üzeri	4	8
Toplam	50	100

Tablo 8’e göre Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmalar; % 24 sıklıkla 201-300 kişi, % 22 sıklıkla 401-500 kişi, % 12 sıklıkla 301-400 kişi, % 10 sıklıkla 0-100 kişi, % 10 sıklıkla 501-700 kişi, % 10 sıklıkla 701-1000 kişi, % 8 sıklıkla 1001 ve üzeri kişi, % 4 sıklıkla 101-200 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yazılan makalelerde kullanılan veri toplama araçlarına ait veriler Tablo 9’da ortaya koyulmuştur.

Tablo 9. Analize Konu Olan Makalelerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

DERGİ		
Veri Toplama Araçları	f	%
Likert tipi ölçek	41	77,35
Yarı yapılandırılmış görüşme	7	13,20
Anket(kategorili)	3	5,67
Doküman	1	1,89
Öz-yansıtıcı rapor	1	1,89
Toplam	53	100

Tablo 9’da Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yazılan makalelerde kullanılan veri toplama araçlarına ait bulgulara yer almaktadır. Analize konu olan çalışmalarda % 77,35 sıklıkla likert tipi ölçek, % 13,20 sıklıkla yarı yapılandırılmış görüşme, % 5,67 sıklıkla anket(kategorili), % 1,89 sıklıkla doküman ve yine % 1,89 sıklıkla öz-yansıtıcı rapor kullanılmıştır.

Türkiye’de Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları Üzerine Yürütülmüş Çalışmaların Konularına İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında “Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili ortaya koyulan çalışmaların konulara göre dağılımı nasıldır?” sorusuna ait veriler ortaya koyulmuştur.

Tablo 10. Analize Konu Olan Makalelerin Konulara Göre Dağılımı

Tema	Kategori	f	Toplam f	%	Toplam %
Liderlik Türü	Hizmetkar liderlik	2	33	4	66
	Etik liderlik	4		8	
	Dönüştürücü liderlik	4		8	
	Toksik liderlik	1		2	
	Stratejik liderlik	1		2	
	Dijital liderlik	5		10	
	Dağıtılmış liderlik	2		4	
	Güçlendirici liderlik	2		4	
	Öğretimsel liderlik	8		16	
	Yıkıcı liderlik	1		2	
	Otantik liderlik	2		4	
	Sosyal sermaye liderliği	1		2	
Liderlik Davranışları	Liderlik yeterlikleri	4	17	8	34
	Liderlik davranış düzeyi	4		8	
	Liderlik stilleri	6		12	
	Lider-üye etkileşimi	3		6	
Toplam		50	50	100	100

Tablo 10'da araştırmaya konu olan makalelerin konularına göre yüzde ve frekans değerleri verilmiştir. Analiz edilen makalelerin konuları % 66 sıklıkla okul müdürlerinin sahip oldukları liderlik türleri üzerine iken, % 34'ü liderlik davranışları teması altında toplanmıştır. Liderlik türü teması altında % 16 öğretimsel liderlik, % 10 dijital liderlik, % 8 dönüştürücü liderlik, % 8 etik liderlik, % 4 dağıtılmış liderlik, % 4 güçlendirici liderlik, % 4 hizmetkar liderlik, % 4 otantik liderlik, % 2 toksik liderlik, % 2 stratejik liderlik, % 2 yıkıcı liderlik ve % 2 sosyal sermaye liderliği konularında çalışılmıştır. Liderlik davranışları teması altında ise % 12 liderlik stilleri, % 8 liderlik yeterlikleri, % 8 liderlik davranış düzeyleri ve % 6 lider-üye etkileşimi konularında çalışıldığı görülmektedir. Tablo 10'dan da görüleceği üzere, daha çok liderlik türleri üzerine çalışılmış olup, en çok öğretimsel liderlik konusu ön plana çıkmıştır.

Türkiye’de Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları Üzerine Yürütülmüş Çalışmaların Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında “Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili ortaya koyulan çalışmaların sonuçları nasıldır?” sorusuna ait veriler ortaya koyulmuştur.

Tablo 11. Analize Konu Olan Makalelerin Sonuçlarına Göre Dağılımı

Tema	Kategori	Toplam f	Toplam %
Sonuç	Değişkenler Arası İlişkiler	27	45,5
	Durum Tespiti	28	51,0
	Yönetici Yeterlilikleri	2	3,5
Toplam		57	100

Tablo 11’de Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yürütülen analize konu olan makalelerin sonuçlarına ait veriler ortaya koyulmuştur. Bazı makalelerde birden fazla sonuç ortaya koyulduğu için frekans sayısının toplam çalışma sayısından fazla olduğu görülmektedir. Sonuç teması altında değişkenler arası ilişkiler, durum tespiti ve yönetici yeterlilikleri kategorileri oluşturulmuştur. Oluşturulan kategorilere bakıldığında araştırılan makalelerin % 45,5’inin değişkenler arası ilişkiler, % 51’inin durum tespiti ve % 3,5’inin yönetici yeterlilikleri kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Tablodan görüldüğü üzere, analiz edilen çalışmaların daha çok durum tespiti üzerinde durduğu ve buna yönelik sonuçlar ortaya koyulduğu görülmektedir.

Türkiye’de Okul Müdürlerinin Liderlik Davranışları Üzerine Yürütülmüş Çalışmaların Önerilerine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu kısmında “Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmaların önerileri nasıldır?” sorusuna ait veriler ortaya koyulmuştur.

Tablo 12. Araştırmaya Konu Olan Makalelerin Önerilerine Göre Dağılımı

Tema	Kategori	Toplam f	Toplam %
Öneri	Uygulama	27	42,86
	Araştırma	18	28,57
	Politika	18	28,57
Toplam		63	100

Tablo 12’de Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili araştırmaya konu olan makalelerin önerilerine ait veriler ortaya koyulmuştur. Bazı makalelerde birden fazla öneri ortaya koyulduğu için frekans sayısının toplam çalışma sayısından fazla olduğu görülmektedir. Öneri teması altında üç farklı kategori ortaya koyulmuştur. İncelenen çalışmalarda; % 42,86 sıklıkla uygulamaya yönelik, % 28,57 sıklıkla araştırmaya yönelik ve % 28,57 sıklıkla politika yapıcılara yönelik öneriler sunulmuştur. Tablodan görüldüğü üzere, analiz edilen çalışmalarda daha çok uygulamaya yönelik öneriler sunulduğu anlaşılmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu içerik analizi çalışması, 2011-2021 yılları arasında Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş olan çalışmaların eğilimini belirlemek amacıyla yapılan tematik içerik analizi yaklaşımının sonuçlarını sunmaktadır. Bu sonuçlara ulaşabilmek için “Eğitim ve Bilim”, “Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi”, “Milli Eğitim Dergisi”, “Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi”, “Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi” ve “İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi” isimli dergilerde son 10 yılda yayına sunulmuş olan 50 makale incelenmiştir. Araştırmada, Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan araştırmaların yıllara göre, giderek artan bir eğilim gösterdiği, yayımlanan makale sayısının 2019 ve 2021 yıllarında en yoğun hale geldiği, yayımlanan makalelerin en fazla Eğitim ve Bilim dergisinde yayımlandığı görülmüştür. İncelenen araştırmaların yazar sayılarına bakıldığında, çalışmaların büyük kısmının iki yazarlı olduğu, örneklem olarak sıklıkla öğretmenlerin kullanıldığı, örneklem sayısının çoğunlukla 200 ve üzeri olduğu, araştırmaların çoğunlukla nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yazıldığı elde edilen sonuçlar arasındadır. Yazılma amaçlarına bakıldığında makalelerin çoğunlukla durum/seviye belirleme amacıyla yazıldığı, veri toplama aracı olarak çoğunlukla likert tipi ölçeklerin kullanıldığı ve daha çok öğretimsel liderlik konusu üzerine yoğunlaştığı ulaşılan bir diğer sonuç olmuştur.

Türkiye’de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş olan çalışmaların tematik içerik analizi yöntemiyle incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın, okul müdürlerinin

liderlik davranışları ile ilgili yapılan çalışmalarda ne tür eksikliklerin olduğunun saptanması ve çalışmaların güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya koyulması için yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye'deki okul müdürlerinin liderlik davranışları hakkında yapılan araştırmalar farklı bir tutum ile değerlendirilmiş, çalışmaların güçlü ve zayıf yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Kandemir'e (2022) göre okul müdüründe bulunması gereken özellikler arasında yer alan eğitim liderliği kavramı Milli Eğitim şûralarında sık gündeme gelen konular arasında yer almıştır. Gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen sonuçların alanyazına ve liderlik konusunda çalışma yapan araştırmacılara ciddi katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, Türkiye'de okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili yapılan araştırmaların yıllara göre, giderek artan bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda, en yüksek artışın 2021 yılında olduğu görülmektedir. Ayyıldız (2022) yapmış olduğu çalışmasında benzer bir sonuca ulaşmış ve liderlik çalışmalarının 2021 yılında hızlı bir artış gösterdiği ve 2022 yılında da artış ivmesinin devam ettiğini belirlemiştir. Bu sonucun oluşmasında, pandemi süreci ve okul müdürlerinin yönetici atama ve yer değiştirme yönetmeliğinde bilimsel yayın yapan okul müdürlerine artı puan verilmesi durumunun etkili olduğu düşünülmektedir. Turhan (2022) okul müdürlüğüne atanma konusunda lisansüstü eğitim yapmış veya akademik yayın üretmiş olmanın önemini vurgulamıştır ve bu sonuç vardığımız sonuç ile örtüşmektedir. Bu sonuca ulaşılmasında bir diğer önemli etkenin Milli Eğitim Şûralarında alınan kararlar olduğu düşünülmektedir. Nitekim 2021 yılında toplanan 20. Milli Eğitim Şûrası'nda okul müdürlerinin öğretimsel liderlik becerilerinin geliştirilmesi ve eğitim yöneticilerinin lisansüstü eğitim alması gerektiği alınan kararlardan bazıları olmuştur. Dolayısıyla okul müdürlerinin farklı liderlik özelliklerine sahip olmaları, liderlik vasıflarını ve sahip oldukları akademik birikimlerini arttırmalarının bir kamu politikası olarak önemli olduğu görülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç Türkiye'de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmaların büyük çoğunluğunun nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yazılmış olmasıdır. Arslan ve Yaşar Uğurlu (2017) liderlik becerileri ile ilgili yapmış oldukları içerik analizi çalışmasında da benzer bir sonuç ortaya koymuşlardır. 1997-2017 yılları arasında liderlik becerileri üzerine yayınlanmış 43 çalışmayı analiz etmişler ve çalışmaların daha çok nicel araştırma yöntemleri ile yazıldığı bulgusuna ulaşmışlardır. Gerçekleştirilen çalışmalarda daha çok ilişkisel tarama tarzında nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin anket veya ölçeklerle daha hızlı bir şekilde toplanabilmesi ve daha çok katılımcıya daha kısa sürede ulaşılabilmeyi sağlaması bunun sebebi olarak görülebilir. Koşar ve diğerlerine (2017) göre ampirik çalışmalarda nicel araştırma yöntemi ve tarama modelinin kullanılmasında bir diğer etken olarak tarama modelinde uygulamanın ve planlamanın diğer araştırma desenlerine kıyasla daha kolay olmasıdır. Çünkü tarama modelinde alana bir kez inip veri toplanabilirken, deneysel desende bu süreç daha meşakkatlidir.

Türkiye'de okul müdürlerinin liderlik davranışları üzerine yürütülmüş çalışmalara bakıldığında liderlik türü olarak en çok öğretimsel liderlik konusunda çalışıldığı görülmüştür.

İlgili alanyazın incelendiğinde, benzer sonuçların (İleri vd., 2023; Tutkuğ, 2022) ortaya koyulduğu görülmüştür. Tutkuğ (2022) Eğitim ve Bilim dergisinde liderlik ile ilgili yayımlanan makalelerin analizini gerçekleştirmiş ve makalelerin liderlik türleri olarak en fazla öğretimsel liderlik ve akademik liderlik konularından yapıldığını ortaya koymuştur. İleri ve diğerleri (2023) de liderlik konusunda gerçekleştirilmiş olan çalışmaları analiz etmişler ve en fazla öğretimsel ve akademik liderlik konularında çalışma yapıldığı sonucunu ortaya koymuşlardır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar düşünüldüğünde araştırmacı ve uygulayıcılara bazı öneriler sunulmaktadır. Bu araştırmada okul müdürlerinin liderlik davranışları ile ilgili araştırma makaleleri incelenmiştir. Araştırma makaleleri dışında yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları bu kapsamda incelenebilir. Ayrıca çalışmanın kapsamı genişletilerek ulusal ve uluslararası alanda yazılan başka dergiler de incelenip, 2011 yılı öncesi ve 2022 yılından sonra yazılan araştırma makaleleri de araştırma kapsamına alınabilir. Gelecek çalışmalarda paydaş çeşitliliğinin sağlanması için veli, öğrenci ve öğretmen liderliği ile ilgili araştırmalar yapılabilir. Benzer çalışmalar üniversitelerde ve farklı kurumlardaki yöneticilerin liderlik davranışları üzerine yapılabilir. Okul müdürlerinin edindikleri liderlik deneyimlerini konu alan tematik içerik analizi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akan, D. ve Sezer, Ş. (2014). Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Okulların Öğrenen Örgüt Olma Düzeyi Arasındaki İlişki. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(2).
- Aksoyalp, Y. (2010). 21. Yüzyılda Okul Yöneticisinin Niteliği: Öğretim Liderliği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2010), 140-150.
- Aksoy, E. ve Işık, H. (2008). İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Rollerini. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 235-249.
- Aritman, Ü. (2019). *KKTC'deki ilköğretim Okul Müdürlerinin Yıkıcı Liderlik Davranışları Ve Bu Davranışların Sonuçları Hakkındaki Öğretmen Görüşleri*. Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Arslan, F., ve Yaşar Uğurlu, Ö. (2017). 1997-2017 Yılları Arasında Liderlik Becerileri İle İlgili Araştırmaların İçerik Analizi İle İncelenmesi. *Journal of Management & Economics Research*, 15(2), 62-80.
- Aydoğan, A. G. (2018). *Okul Yöneticilerinin Öğretimsel Ve Yönetimsel Liderlik Davranışları: Polatlı Örneği*. Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ayık, A. ve Şayir, G. (2014). Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Davranışları İle Örgüt İklimi Arasındaki İlişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 253-279.
- Ayyıldız, P. (2022). Eğitim Yönetimi Alanında Liderlik, Okul Yönetimi, Okul Müdürü" Temalı Ölçek Geliştirme/Uyarlama Çalışmalarının Tematik İçerik Analizi İle İncelenmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences/Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 968-983.
- Bahadır, E. (2018). Öğretmenlerin Psikolojik Sermaye Düzeyleri İle Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 858-879.
- Bahçeci, F. (2014). *Öğretmen Algılarına Göre Okul Müdürlerinin Etik Liderlik Davranışları, Öğretmenlerin Karşılaştığı Yıldırma Davranışı Ve Örgütsel Adalet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Mevlana Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Bakkal, M. ve Radmard, S. (2020). Okul Müdürlerinin Eğitimsel Liderlik Standartlarını Karşılama Düzeyleri İle Öğretmenlerin Okul İklimi Algıları Ve Motivasyonları Arasındaki İlişki. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 163-195.
- Baloğlu, N. (2016). Okul Müdürlerinin Dağıtımçı Liderlik Davranışları İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1858-1866.

- Barut, Y. (2013). *İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Algılarına Göre Kendi Okul Müdürlerinin Öğrenen Liderlik Davranışları*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2019). Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı. S. N. Şad , N. Özer ve A. Atli (Çevirenler). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 873-898. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m
- Bozdoğan, K. ve Sağnak, M. (2011). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Liderlik Davranışları İle Öğrenme İklimi Arasındaki İlişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 137-145.
- Cemaloğlu, N. ve Kılınç, A. (2012). Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin Örgütsel Güven Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 132-156.
- Cerit, Y., ve Yıldırım, B. (2017). İlkokul Müdürlerinin Etkili Liderlik Davranışları İle Okul Etkililiği Arasındaki İlişki. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 902-914.
- Çalık, M., Ayas, A. ve Ebenezer, J. V. (2005). A Review Of Solution Chemistry Studies: Insights Into Students' Conceptions. *Journal of Science Education and Technology*, 14(1), 29-50. <https://doi.org/10.1007/s10956-005-2732-3>
- Çalık, M., Ünal, S., Coştu, B. ve Karataş, F. Ö. (2008). Trends in Turkish Science Education. *Essays in Education, Special Edition*, 24(1), 4, 23-45.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik Analizinin Parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çek, F. (2011). *Bağımsız Anaokulu ve İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kültürel Liderlik Davranışları İle Okul Öncesi Öğretmenlerinin İş Doyumu Arasındaki İlişki*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çetinkaya, H. (2017). *Okul Yöneticilerinin Toksik (Zehirli) Liderlik Davranışları İle Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çift, Z.A. (2015). *Başarılı Liderlik: Yönetim, İletişim ve Psikoloji*. ZC Publishing
- Çoban, O. (2019). *Okul Müdürlerinin Hizmetkâr Liderlik Davranışları İle Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişkiler*. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Dağlı, A. (2010). Genel Lise Okul Müdürlerinin Öğrenen Liderlik Davranışları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 73-87.
- Dağlı, A. ve Ağalday, B. (2018). Okul Müdürlerinin Paternalist Liderlik Davranışlarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 518-534.

- Demirtaş, Z. ve Küçük, Ö. (2019). Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranışları İle Öğretmenlerin Örgütsel Sessizliği Arasındaki İlişki. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 41-58.
- Ekinci, A. (2015). Okul Müdürlerinin Hizmetkâr Liderlik Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Hizmetkâr Liderlik Davranışlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(179), 341-360.
- Eren, E. ve Kurt, A. A. (2011). İlköğretim Okul Müdürlerinin Teknoloji Liderliği Davranışları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 219-238.
- Ereş, F. ve Akyürek, M. İ. (2016). İlkokul Müdürlerinin Dağıtılmış Liderlik Davranışları İle Öğretmenlerin İş Doyumu Algıları Arasındaki İlişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 427-449.
- Ferrell, O.C. ve John Fraedrich (1994), *Business Ethics: Ethical Decision Making and Cases*, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Göçen, Ö. Ü. A. ve Kaya, A. (2019). Okul Yöneticilerinin Hizmetkâr Liderlik Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Edebiyat, Eğitim ve Sanat Araştırmaları*, (2019), 135-149.
- Gökçe, F. (2004). Okulda Değişimin Yönetimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 211-226.
- Gülcan, M. G., Kılınç, A. Ç. ve Çepni, O. (2012). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Etik Liderlik Davranışları Gösterme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 123-142.
- Gümüşeli, A. İ. (2001). Çağdaş Okul Müdürünün Liderlik Alanları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 28(28), 531-548.
- Gündüz, Y. ve Balyer, A. (2012). Okul Müdürlerinin Etkili Liderlik Davranışlarının İncelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(2), 237-253.
- Gürer, A. (2019). *21. Yüzyılda Liderlik Yaklaşımları*. Hiperyayın. İstanbul.
- Güven Sarı, E. (2022). *Teknoloji Liderliği*. T.Talan (Ed.), Eğitimde Dijitalleşme ve Yeni Yaklaşımlar içinde (51-58). Efe Akademi Yayınevi. İstanbul.
- İçinak, A. (2018). *Okul Yöneticilerinin Hizmetkâr Liderlik Davranışlarının Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- İleri, G., Yüce, A. R., Duman, N. S., Korkmaz, N., Tolun, E. B., ve Köse, S. (2023). Eğitim ve Bilim Dergisinde Liderlik Alanında Yapılmış Makalelerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 9(108), 5332-5347.

- İnandı, Y. ve Özkan, M. (2006). Resmi İlköğretim Okulları Ve Liselerde Görev Yapan Yönetici Ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Müdürler Ne Derece Öğretim Liderliği Davranışları Göstermektedir. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 123-149.
- Keleş, H. N., Atay, D. ve Karanfil, F. (2020). Covid 19 Pandemi Sürecinde Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 155-174.
- Kış, A. (2013). *Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Davranışlarını Gösterme Düzeylerine İlişkin Yönetici Ve Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bir Meta-Analiz*. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Korkmaz, M. (2008). Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri İle Öğrenen Örgüt Özellikleri Arasındaki İlişki Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 53(53), 75-98.
- Koşar, D., Emre, E. R., Kılınç, A. Ç., ve Koşar, S. (2017). Öğretmen Liderliğine İlişkin Yapılan Çalışmaların İncelenmesi: Bir İçerik Analizi Çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 29-46.
- Küçük, Ö. (2020). *Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranışları İle Okul Etkililiği Arasındaki İlişkide Örgütsel Sinizm Ve Psikolojik Sermayenin Aracılık Etkisi*. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış doktora tezi.
- Madenoğlu, C., Uysal, Ş., SARIER, Y. ve Banoğlu, K. (2014). Okul Müdürlerinin Etik Liderlik Davranışları İle Öğretmenlerin İş Doyumlarının Örgütsel Bağlılıkla İlişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 47-69.
- Maya, İ. (2017). İlkokul Öğretmenlerinin Algularına Göre Okul Müdürlerinin Kültürel Liderlik Davranışlarını Gösterme Düzeyleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(29), 107-126.
- Özdemir, S., Karadağ, N., ve KILINÇ, A. Ç. (2013). Öğrenen Örgütlerde Liderlik: Okul Müdürleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 17-34.
- Özgenel, M. ve Aktaş, A. (2020). Okul Müdürlerinin Liderlik Stilllerinin Öğretmen Performansına Etkisi. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2), 1-18.
- Özgenel, M. ve Canuyulası, E. M. (2021). Okul Müdürlerinin Yıkıcı Liderlik Davranışlarının Örgütsel Strese Etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1652-1664.
- Saylık, A. ve Aydın, İ. (2020). Okul Müdürlerinin Paternalist Liderlik Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi; Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(1), 273-300.
- Sorensen, T. ve Epps, R. (1996). Leadership and Local development: Dimensions of Leadership in Four Central Queensland Towns. *Journal of Rural Studies*. 12(2), 113-125.
- Şentürk, C. ve Sağnak, M. (2012). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Liderlik Davranışları İle Okul İklimi Arasındaki İlişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 29-43.

- Şişman-Eren, E. (2011). *İlköğretim Okul Müdürlerinin Eğitim Teknolojilerini Sağlama Ve Kullanmada Gösterdikleri Liderlik Davranışları*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış doktora tezi
- Tanrıöğen, A. (2000). Temeleğitim Öğretmenlerinin Okul Müdürlerinden Bekledikleri Öğretimsel Liderlik Davranışları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 67-73.
- Turan, S. (2020). COVID-19 Sürecinde Okul Müdürlerinin Teknolojik Liderliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 175-199.
- Turhan, M. (2023). *Okul Müdürlerinin Rol Ve Sorumluluklarıyla Seçim Ve Yetiştirilmesi Sürecinin Değerlendirilmesi*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış doktora tezi.
- Tutkuğ, Ş. (2022). Eğitim ve Bilim Dergisinde Liderlik Alanında Yapılmış Makalelerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. *Uygulamada Eğitim ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 150-164.
- Ünal, S. R. (2020). *Okul Yöneticilerinin Hizmetkar Liderlik Davranışları İle Örgütsel Sinizm Alguları Arasındaki İlişki*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ünal, S., Çalık, M., Ayas, A. ve Coll, R. K. (2006). A Review of Chemical Bonding Studies: Needs, Aims, Methods of Exploring Students' Conceptions, General Knowledge Claims And Students' Alternative Conceptions. *Research in Science ve Technological Education*, 24(2), 141-172.